

Bogen kan læses meningsfyldt af alle fra cirka 15 år og fx bruges som udgangspunkt for dialog med mænd, der mister, men kan sagtens favne bredere end blot mænd. Bogen er skrevet i et let tilgængeligt og ligefremt sprog og nydes godt over en kop kaffe eller to en søndag formiddag i lænestolen. Bogen kan læses med faglige briller, hvilket kaster yderligere materiale af sig, og den kan læses, som det, den er, en medmenneskelig beretning.

Udover at bogen gengiver otte mænds rørende beskrivelser af tab af ægtefælle og deres oplevelser, har bogen en indbygget rettethed mod at forstå sorg, som den kan opleves af mænd – men mon ikke bogens tematikker kan generaliseres til også at gælde for drenge, piger, mænd og kvinder, unge som ældre?

Bogen temasætter bl.a. accepten af at mænd, som alle andre, indeholder komplekse følelser, og at mænd også har behov for at sætte ord på disse. Mændene i bogen fortæller om behovet for accept af oplevelsen af glæde/lettelse, ved at den lidende ægtefælle dør uden offentlig og kulturforankret negativ valuering og fordømmelse. Den sorg, skyld og skam, der knytter sig til bogens mænd, behøver ikke forstærkning fra omgivelserne, den behøver indlevelse og medmenneskelig forståelse, uagtet hvor svært det kan være i et stærkt latent moraliserende samfund. De efterladte mænds orientering mod at få en ny kærlighed i deres liv må bestemt ikke ske for hurtigt, hvis den moralske fordømmelse skal holde sig på afstand.

Beskrivelserne fremhæver behovet for åndehuller med normalitet i sygdomsperioden og accept af behov for identitetsforandring efter tabet af den elskede, sideløbende med behovet for at sørge. Bogen beskriver nødvendige relationsforandringer til den afdøde gennem overgangsobjekter/ overgangshandlinger og illustrerer, hvordan komplekse følelser for den afdøde gradvist kan integreres som en del af den efterladtes psykologi uden at hæmme mulighederne for ny kærlighed og fortsat sundhed og trivsel.

Der udstilles en diskret kritik af sundhedssystemets empatitrætte og brutaliserede personaler og anden tåbelighed i form af ukritisk gentaget arbejde uden omtanke for mennesket, den cancerramte, bag beskrivelsen: "*patienten på stue 1 i seng 3.*"

Bogen tilbyder et spejl til mænd, der mister, men også andre. Læs bogen som oplæg til dialog og som udtryk for, at vi samlet set har brug for at tale om behovet for en kollektiv sorgkultur før, under og efter det terminale forløb. Om det giver mening at tale om sorg som betinget af køn, vil jeg stille mig tvivlende overfor. Vi rummer alle de samme følelser, der informerer vores behov og adfærd, men der er stor kulturel indvirkning på, hvad der er accepterede behov og adfærd, som netop er betinget af køn. Dette er imidlertid en konstruktion ikke en naturlov og dermed potentieret for forandring. Skulle jeg ønske mig mere af bogen, ville det være en mere aktiv brug af mændenes oplevelser, men det mener jeg slet ikke er forfatterens mission. Missionen må være at give plads til sorgen i mænd!

God læselyst.

Af Philip Kjær, cand.psych.

